

<https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-36-13>

УДК 347.2

Є.О.МІЧУРІН

доктор юридичних наук,

професор кафедри цивільно-правових дисциплін

E-mail: michurin@karazin.ua ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4283-4604>

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Харків, 61022, майдан Свободи, 4

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

АНОТАЦІЯ. *Вступ.* Цифровізація суспільства - глобальний процес, що включає правові аспекти. У контексті цифрової трансформації суспільства виникають різноманітні суспільні відносини, пов'язані з цифровими технологіями. Ці відносини стосуються цифрових речей з приводу яких виникають абсолютні та відносні цивільні права. Їх правова природа потребує подальшого з'ясування. Відтак, дослідження суспільних відносин у цифровому середовищі є актуальним. Такі відносини мають супроводжуватися належним правовим регулюванням.

Мета статті полягає у виявленні особливостей цивільно-правового регулювання суспільних відносин у цифровому середовищі. Використані наступні методи дослідження. Формально-логічний – у виявленні видів правовідносин у цифровому середовищі. Системно-структурний метод був застосований при з'ясуванні особливостей правових відносин у цифровому середовищі. Діалектичний метод був використаний при співставленні договорів у цивільному праві і смарт-контрактів.

Короткий зміст основних результатів дослідження. Норми права, які регулюють суспільні відносини у цифровому середовищі почали втілюватися у ЦК України, окремих законах. Розуміння речі у цивільному законодавстві враховує існування такого об'єкта у цифровому середовищі. Речові права розповсюджуються на майно зважаючи на Європейську правову практику. Отже речові права здатні бути застосовані й щодо цифрових речей. Цивільно-правове регулювання суспільних відносин стосується договорів щодо цифрових речей, положення про які мають вміщуватися у ЦК України. Це сприяє належному здійсненню цивільного обороту щодо вказаних об'єктів. Договори з приводу цифрових речей умовно можна поділити на класичні для цивільного права та смарт-контракти. ЦК України має бути доповнений нормами про смарт-контракт. Подальше правове регулювання договорів сприяє належному обігу цифрових речей.

Висновки. Одним з важливих завдань цивілістики на найближчий час є з'ясування правової природи суспільних відносин у цифровому середовищі. Розвиток суспільних відносин через диджиталізацію має сполучатися з необхідною правовою регламентацією у цивільному законодавстві. У цивільному законодавстві необхідно продовжувати закріплення належності цифрових речей особам через абсолютне право. Потребують закріплення положення щодо договорів, смарт-контрактів з приводу цифрового майна. Подальший розвиток цивільного права найближчим часом буде тісно пов'язаний із правовою регламентацією об'єктів цифрових технологій. Необхідна регламентація абсолютних та відносних прав на них.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *сталий розвиток, інтернет-право, IT-право, смарт-контракт, механізм правового регулювання, правове регулювання, цифрова річ.*

Як цитувати: Мічурін Є.О. Цивільно-правове регулювання суспільних відносин у цифровому середовищі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Право».* 2023. Вип. 36. С. 115- 121 <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-36-13>

In cites: Michurin Ie.O. (2023). Civil-legal regulation of public relations in the digital environment. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University, Series «Law»*, (36), P. 115-121 <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2023-36-13> (in Ukrainian)

Вступ. Постановка проблеми. Цифровізація суспільства наразі вийшла з вузького технологічного розуміння та стала глобальним суспільним процесом всередині якого складаються відповідні відносини, частина з яких є правовими. Ті з них, що належать до особистих немайнових та майнових, засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників регулюються цивільним законодавством згідно до ч. 1 ст. 1 ЦК України.

Коло суспільних відносин, що виникають в процесі цифровізації суспільства та підлягає правовому регулюванню є доволі різноманітним: це й ті, що стосуються цифрових речей та інших об'єктів цифрових технологій, також абсолютні та відносні цивільні права, що виникають з приводу таких об'єктів. Усі вони є ще відносно мало дослідженими і потребують з'ясування їхньої правової природи з метою подальшого їхнього належного правового регулювання.

Актуальність теми цивільно-правового регулювання суспільних відносин у цифровому середовищі зумовлюється активністю та зростанням таких відносин на тлі проблеми відсутності належного правового регулювання.

Мета дослідження – з'ясувати особливості цивільно-правового регулювання суспільних відносин у цифровому середовищі. Завдання – виявити подальші тенденції та шляхи правового регулювання суспільних відносин у цифровому середовищі.

Огляд праць з даної проблематики. Н.А.Федосенко вірно відзначила, що матеріальна значимість цифрових технологій зумовлює їх безальтернативне використання у майновому цивільному обороті та формує економічну цінність цифрових активів та цифрових прав [1, с. 73]. Н.Левицька аргументовано стверджує, що суспільні відносини, які виникають у цифровому середовищі, їх особливі властивості необхідно враховувати у нормативно-правовому регулюванні [2, с. 168]. М.В.Парасюк дійшов висновку, що завдяки новим цифровим технологіям формується нове середовище цивільно-правового регулювання, яке представляє технологічний фундамент для цивільно-правового регулювання цифрових прав, цифрового цивільного обороту, цифрових об'єктів, формування нових цивільних правовідносин [3, с. 203]. Усі вказані вчені єдині у думці про необхідність подальшого теоретичного обґрунтування та цивільно-правового регулювання відповідних суспільних відносин у цифровому середовищі.

Результати дослідження. Правове регулювання є важливою умовою стабільності суспільних відносин та створює необхідні чинники їх розвитку. Характерна особливість правового регулювання полягає в тому, що воно має свій, специфічний механізм, тобто, систему правових засобів, що забезпечує регулятивний вплив на поведінку суб'єктів. Цей механізм складається з таких обов'язкових елементів, як: норма права; правовідносини, які, при наявності юридичних фактів, трансформують право зі сфери належного у сферу існуючого; акти реалізації [4, с. 53] права. Проблеми механізму цивільно-правового регулювання суспільних відносин у цифровому середовищі заслуговують на окреме дослідження. Утім необхідно констатувати, що норми права, які регулюють суспільні відносини у цифровому середовищі почали втілюватися у ЦК України (зокрема, у ст. 179-1). З 2024 року набуває чинності Закон України «Про цифровий контент», норми якого можуть регулювати публічні договори у мережі Інтер-

нет, оскільки стосуються суспільних відносин між підприємцями і споживачами [5, с. 4]. Акти застосування права, передусім, рішення суду щодо суспільних відносин у цифровому середовищі у механізмі правового регулювання здатні врегульовувати спори і персоніфікувати застосування права щодо захисту порушених прав осіб. Вони мають спиратися на норми права і законодавство, що ефективно регулює суспільні відносини у цифровому середовищі.

Наразі у ЦК України врегульовано *цифрову річ*. Проява такого об'єкту цивільного права є своєчасною. Адже у праві із впровадженням процесів цифровізації стали з'являтися нематеріальні об'єкти, що мають майнову цінність: об'єкти комп'ютерних ігор (віртуальне знаряддя, обладунки), криптовалюта, NFT тощо.

Широкому розумінню речі не лише як матеріального, але й цифрового об'єкту цивільних прав у сучасному праві сприяє низка причин. Серед них: а) диджиталізація як суспільне явище, оскільки її наслідком, зокрема, стала поява нематеріальних об'єктів, які мають майнову цінність; б) регламентація цифрової речі у ст. 179-1 ЦК України; в) практика Європейського суду з прав людини, де норми про право власності розповсюджуються на майно у широкому розумінні - об'єкти, що мають майнову цінність. Останнє пов'язане із закріпленням у Протоколі першому Європейської конвенції з прав людини права мирно володіти своїм майном. Конвенція встановлює, що ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права.

Поява у цивільному праві такого об'єкта як цифрова річ потребує подальшої правової регламентації прав на нього: абсолютних, що визначають належність об'єкта права певному суб'єкту та відносних, зобов'язальних, що оформлюють цивільний обіг благ, перехід їх від однієї особи до іншої.

Вдалим в закріпленні цифрових речей у ЦК України є сприйняття законодавцем категорії «благо», через яку визначена цифрова річ. Так, ст. 179-1 ЦК України встановлює: цифровою річчю є благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність.

Впорядкування цифрових речей у Главі 13 «Речі. Майно» Розділу III Книги першої ЦК України дозволяє визначити належність цих об'єктів суб'єктам права на підставі речового права - права власності. Тоді згідно з ч. 2 ст.

179-1 ЦК України є підстави застосувати до цифрової речі систему регулювання речових прав: «До цифрових речей застосовуються положення цього Кодексу про речі, якщо інше не встановлено цим Кодексом, законом або не впливає із сутності цифрової речі». До того ж у ст. 316 ЦК України закріплено: правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб. Відтак, з появою у ЦК України цифрової речі є підстава казати про право власності на цифрову річ як нематеріальний (цифровий) об'єкт. Адже згідно із ч. 2 ст. 177 ЦК України об'єкти цивільних прав можуть існувати у матеріальному світі та (або) цифровому середовищі. Оскільки цифрова річ існує у цифровому середовищі, вона є нематеріальною. Утім незважаючи на нематеріальну форму цифрова річ має майнову цінність, є оборотоздатною. Як об'єкт цивільних прав вона може вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва чи спадкування або іншим чином згідно зі ст. 178 ЦК України.

Відтак, на прикладі закріплення у законі категорії «цифрова річ» слід зазначити, що у сучасному цивільному праві зміст категорії «річ» може змінюватися та розширюватися через появу нових об'єктів з розвитком суспільних відносин. Правове регулювання цифрової речі є важливим зважаючи на розповсюдження правовідносин із цифровими благами. Це дозволяє юридично визначити право власності на цифрові речі і в подальшому здійснювати цивільний оборот таких речей через укладення відповідних договорів. Регламентация у ЦК України такого об'єкта цивільних прав як цифрова річ дозволяє визначити серед них криптовалюту, NFT та багато інших, що перебувають у цифровому середовищі. Це є прогресивним кроком на шляху правового регулювання здобутків диджиталізації у цивілістиці.

Частина 2 ст. 177 ЦК України прямо вказує на особливості набуття, здійснення та припинення цивільних прав і обов'язків щодо об'єктів цивільних прав, що існують у цифровому середовищі. Відтак, при подальшому правовому регулюванні цифрових благ та прав на них у цивільному законодавстві необхідно враховувати притаманні їм особливості. Серед них у науці виділені наступні: цифрові блага є продуктом ІТ-технологій; вони є нематеріальними; їхня належність певній особі як об'єктів цивільного права визначається через абсолютні права; такі блага можуть бути як віддільними від особи та оборотоздатними (криптова-

люта), так і тісно пов'язаними з особою й необоротоздатними (цифровий підпис) [6, с. 73].

До особливостей здійснення прав на цифрові речі належить те, що передати нематеріальний об'єкт, яким є віртуальне благо у фізичному сенсі не є головним. Так, особа може мати матеріальний носій з криптовалютою на апаратному пристрої у вигляді криптогаманця, але доступ (логін, пароль) при цьому буде відсутній. Від такого фізичного володіння носієм віртуальних благ немає жодної користі. Навпаки, одержання доступу до віртуального блага через авторизацію, верифікацію на будь-якому носії (локальному, мережевому) буде вказувати на надання й існування в особи можливості отримання його корисних властивостей. Так, наявність паролю й логіну до електронного підпису дозволяє застосувати його для отримання документів, інформації, доступ до яких потребує такого підпису і навпаки. Ця властивість є характерною для цифрового блага і дозволяє казати про право доступу до нього. Необхідно робити акцент на правомірному доступі до цифрового блага.

Цивільно-правове регулювання суспільних відносин стосується *договорів* щодо цифрових речей, положення про які мають вміщуватися у ЦК України. Це сприяє належному здійсненню цивільного обороту щодо вказаних об'єктів. Договори з приводу цифрових речей умовно можна поділити на класичні для цивільного права та смарт-контракти.

Класичні договори щодо цифрових речей: про перехід права власності, права користування (щодо об'єктів права інтелектуальної власності Глава 75 ЦК України містить термінологію «використання»), надання послуг, виконання робіт. З урахуванням особливостей цифрових речей ця класифікація може бути застосована й до них.

Зокрема, до цифрових речей можуть застосовуватися елементи договорів про перехід майна у власність. Наведене буде стосуватися винятково оборотоздатних об'єктів цифрових технологій (наприклад, криптовалют). При цьому необхідно підкреслити, що із впровадженням цифрових технологій з'являються й об'єкти, які не є оборотоздатними, наприклад, цифровий підпис. Він тісно пов'язаний з особою користувача, відтак не є оборотоздатним, не може відчужуватися.

Серед оплатних договорів про перехід майна у власність провідне місце посідає договір купівлі-продажу. До цифрових речей, зокрема, застосовною є ст. 655 ЦК України згідно з якою продавець передає або зобов'язується передати товар у власність другій

стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму. Адже криптовалюта виступає товаром у цивільному обороті. Єдине, що мова має йти про забезпечення можливості доступу до такого об'єкта (криптовалюти): концепція права доступу до цифрової речі. Так, якщо набувач (покупець) криптовалюти у локальному криптогаманці (апаратному пристрої у вигляді криптогаманця) чи через відповідний електронний ресурс отримує можливість доступу до такого об'єкта згідно із договором це свідчить про належне виконання.

ЦК України вміщує термінологію «використання» щодо об'єктів права інтелектуальної власності. До цифрового контенту належать, зокрема, такі об'єкти права інтелектуальної власності як комп'ютерні програми (ст. 2 Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги»). Відтак, використання комп'ютерної програми як цифрового контенту є можливим на підставі відповідного договору згідно до Глави 75 ЦК України.

Договори щодо об'єктів цифрових технологій можуть укладатися з приводу надання послуг, виконання робіт. Так, укладання договору із тестування комп'ютерної програми передбачає надання певної послуги – вчинення дій виконавця із тестування програми. Якщо тестування не виявить помилок у роботі програми, це підпадає під класичну цивільно-правову конструкцією надання послуг. Адже корисний ефект виникає через процес тестування. Проте тестування може виявити помилки, що потребують зміни програмного коду, вчинення інших дій із покращення програми, усунення виявлених помилок. Останнє вже передбачає внесення змін у програму, що містить ознаки робіт відповідно до існуючого у цивілістиці підходу.

Отже, з урахуванням особливостей цифрових благ окремі традиційно існуючі цивільно-правові класифікації договорів дуже успішно можна застосовувати до них.

Прискіпливої щодо правового регулювання заслуговують смарт-контракти (смарт-правочини, смарт-договори) як такі, що відбуваються у мережі Інтернет завдяки технології блокчейн. Особливістю смарт-контрактів є застосування комп'ютерної програми з використанням розподіленого реєстру цифрових транзакцій, що супроводжує виконання зобов'язань у автоматичному режимі.

Проблемою смарт-контракту наразі є відсутність спеціальних норм закону щодо прив'язки його апаратної (програмної) частини до законодавства від чого виникає потенційна

можливість технічно програмувати будь-яку послідовність дій, яка підпадає під виконання зобов'язань чи може нагадувати їх. Необхідно підкреслити, що щодо смарт-контрактів, як і інших договорів обов'язковим є додержання імперативних вимог законодавства й лише їх додержання робить правочин дійсним. Зміст правочину, зокрема, й смарт-контракту не може суперечити ЦК України, іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства. Те саме стосується виконання зобов'язань, які виникають зі смарт-контрактів. Відтак, для більш повного правового регулювання необхідно встановити спеціальні норми, які мають регламентувати додержання вимог законодавства щодо дій осіб, які вони здійснюють на виконання смарт-контракту і це має неухильно додержуватися при програмуванні апаратної частини смарт-контракту. Вказане спрямоване на недопущення незаконних дій, що оформлюються у вигляді таких собі начебто «смарт-контрактів».

При вчиненні смарт-контрактів мають дотримуватися межі здійснення цивільних прав, встановлені у ст. 13 ЦК України. Зокрема, необхідно наголосити, що при здійсненні своїх прав особа зобов'язана утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довіллю або культурній спадщині. Не допускаються дії особи, що вчиняються з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах. При здійсненні цивільних прав особа повинна додержуватися моральних засад суспільства. Відтак, правомірним є укладення лише таких смарт-контрактів, які здійсненні із додержанням вимог законодавства.

За своєю правовою природою смарт-контракт не є лише електронною формою договору як-от звичайний контракт, але поданий не на папері, а в електронному вигляді (скажімо, електронним листом). Тоді б це була проста письмова форма договору згідно із ст. 207 ЦК України.

На відміну від цього смарт-контракти передбачають наявність спеціальної комп'ютерної програми, яка дозволяє виконання наступної послідовно передбаченої нею дії лише за умови виконання попередньої, що була до того передбачена смарт-контрактом. Це контролюється на апаратному рівні. Відтак, є необхідним виконання певних дій, що відбувається завдяки програмі, яка є «рушійною силою» смарт-контракту.

Кожен наступний крок є неможливим без здійснення попереднього, що є заздалегідь запрограмованим. Порушення протоколу (по-

рядку дій) не припустить комп'ютерна програма смарт-контракту.

Фактична передача речей не контролюється програмою, утім відомості про це вносяться у порядку, передбаченому смарт-контрактом. Як приклад наведемо доставку, що надається відомим сайтом із продажів. Гроші покупця резервуються, а при отриманні ним поштового відправлення, розблоковуються та спрямовуються на рахунок продавця. Ознакою смарт-контракту є те, що виконання обов'язків відбувається із залученням комп'ютерної програми у автоматизації процесів переведення коштів. З часом подібні процеси будуть все більше автоматизовані, що вказує у перспективі на більшу затребуваність смарт-контрактів. ЦК України має бути доповнений у загальних положеннях про договір нормами про смарт-контракт.

Класичні договори, як купівля-продаж, поставка тощо наразі можуть бути доповнені смарт-контрактами. Так, договір купівлі-продажу може мати додаток у вигляді смарт-контракту як програмної (автоматизованої засобами електронної алгоритмізації) частини, щодо виконання договірних обов'язків. Скажімо, на програмному рівні може відбуватися здійснення належних із покупця платежів, які попередньо резервуються автоматизованою системою та при отриманні покупцем товару переводяться продавцю автоматично, на виконання алгоритму смарт-контракту.

Через закріплення у законодавстві загальних положень про смарт-контракти до елементів договору певного виду (купівлі-продажу, оренди тощо) необхідно буде застосовувати положення законодавства про такий договір і, відповідно, у частині щодо смарт-контракту – спеціальні положення щодо регулювання смарт-контрактів. До комп'ютерної частини смарт-контракту може долучатися укладений у письмовому вигляді класичний (як варіант, з електронними підписами сторін), договір певного виду: купівлі-продажу, оренди тощо. Він є потрібним для встановлення волевиявлення сторін при укладанні такого договору. У тексті договору мають вмішуватися норми, які мають просуватися так, що у ЦК України необхідно закріпити норми права про такі договори. Це сприяє належному здійсненню цивільного обороту цифрових речей.

ЦК України має бути доповнений у загальних положеннях про договір нормами про смарт-контракт. Необхідно підкреслити необхідність додержання щодо смарт-контракту

положення про смарт-контракт з посиланням на апаратні (програмовані) ресурси, у загальному вигляді - на механізм їхньої дії та закладені у них алгоритми, вплив на виконання прав та обов'язків сторін.

Існують і *інші проблеми*, що стосуються цивільно-правового регулювання суспільних відносин у цифровому середовищі. Зокрема, І.С.Канзафарова наголошує на тому, що основною проблемою захисту прав інтелектуальної власності є протиріччя, яке виникає між територіальним характером охорони прав інтелектуальної власності та екстериторіальним способом поширення інформації в мережі Інтернет [7]. Проблеми охорони права інтелектуальної власності, зокрема, й ті, що виникають у цифровому середовищі регулюються з урахуванням спеціальних норм законодавства про інтелектуальну власність.

Висновки. Глобальні процеси диджиталізації, що відбуваються у сучасному інформаційному суспільстві потребують докладного з'ясування їхньої правової природи. Це є одним з важливих завдань цивілістики на найближчий час. Адже розвиток суспільних відносин через диджиталізацію має сполучатися з необхідною правовою регламентацією у цивільному законодавстві. Це стосується закріплення належності цифрових речей особам через абсолютне право, подальшого їхнього відчуження за волевиявленням управнених осіб на підставі договорів, виконання відповідних зобов'язань, смарт-контрактів тощо.

Розвиток цивільного права найближчим часом великою мірою буде пов'язаний із правовою регламентацією цифрових речей та інших цифрових благ і прав на них, що викликано розвитком суспільних відносин у цифровому середовищі, тенденцією щодо збільшення таких благ серед об'єктів цивільних прав.

Договори з приводу цифрових речей умовно можна поділити на класичні для цивільного права та смарт-контракти. Цивільно-правове регулювання договірних суспільних відносин щодо цифрових речей

імперативних вимог законодавства, які унормовують укладення договору та виконання зобов'язання.

Це має обов'язково додержуватися при програмуванні апаратної частини смарт-контракту задля недопущення незаконних дій при його укладенні та виконанні зобов'язань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федосенко Н.А. Використання цифрових технологій у цивільних правовідносинах. *Часопис цивілістики*. 2022. Вип. 45. С. 69-74.
2. Левицька Н. Використання цифрових технологій у праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №2. С. 165-169.
3. Парасюк М.В. Вплив цифрових технологій на цивільне право. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №9. С. 201-204.
4. Сліпченко С.О. Деякі питання договірної регулювання цивільних відносин. *Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-річчю з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова* (Харків, 17 лют. 2017 р.). Харків : Право, 2017. С. 53-55.
5. Мічурін Є.О. Публічний договір у мережі «Інтернет» та новели законодавства про цифровий контент. *Університетські наукові записки*. 2023. № 5(95). С. 4-13.
6. Мічурін, Є. О. Віртуальні блага: особливості та ознаки. *Форум Права*. 2021. №68(3). С. 67–73. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.5075696>
7. Канзафарова І. С. Охорона прав інтелектуальної власності в умовах глобалізації: особливості та проблем. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/26207/1/82-84.pdf>

Стаття надійшла до редакції 18.10.2023

Стаття рекомендована до друку 18.11.2023

І.О. MICHURIN

DSc (Law),

Professor of the Department of Civil Law Disciplines

E-mail: michurin@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4283-4604>

V. N. Karazin Kharkiv National University
Kharkiv, 61022, Svobody square,4

CIVIL-LEGAL REGULATION OF PUBLIC RELATIONS IN THE DIGITAL ENVIRONMENT

ANNOTATION. *Introduction.* Digitization of society is a global process that includes legal aspects. In the context of the digital transformation of society, various social relations related to digital technologies arise. These relations concern digital things in respect of which absolute and relative civil rights arise. Their legal nature requires further clarification. Therefore, the study of social relations in the digital environment is relevant. Such relations should be accompanied by appropriate legal regulation.

The purpose of the article is to reveal the peculiarities of civil law regulation of social relations in the digital environment. The following research methods were used. Formal and logical - in identifying types of legal relations in the digital environment. The system-structural method was applied to reveal the peculiarities of legal relations in the digital environment. The dialectical method was applied when comparing contracts in civil law and smart contracts.

Summary of the main results of the study. Legal norms that regulate social relations in the digital environment began to be embodied in the Central Committee of Ukraine, separate laws. The understanding of a thing in civil law takes into account the existence of such an object in the digital environment. Property rights are extended to property taking into account European legal practice. Therefore, property rights can be applied to digital things as well. The civil law regulation of social relations concerns contracts regarding digital things, the provisions of which must be included in the Central Committee of Ukraine. This contributes to the proper implementation of civil turnover in relation to the specified objects. Contracts regarding digital things can be conventionally divided into classic for civil law and smart contracts. The Central Committee of Ukraine should be supplemented with regulations on smart contracts. Further legal regulation of contracts contributes to the proper circulation of digital things.

Conclusions. One of the important tasks of civics for the near future is to clarify the legal nature of social relations in the digital environment. The development of social relations through digitalization must be combined with the necessary legal regulation in civil legislation. In civil legislation, it is necessary to continue to establish the ownership of digital things by absolute right. Provisions regarding contracts, smart contracts regarding digital property need to be established. The further development of civil law in the near future will be closely related to the legal regulation of digital technology objects. Regulation of absolute and relative rights to them is necessary.

KEYWORDS. *sustainability, internet law, IT law, smart contract, mechanism of legal regulation, legal regulation, digital thing.*

REFERENCES

1. Fedosenko N.A. Use of digital technologies in civil legal relations. *Journal of Civil Studies*. 2022. № 45. P. 69-74 (in Ukrainian).
2. Levitska N. The use of digital technologies in law. *Entrepreneurship, economy and law*. 2019. № 2. P. 165-169. (in Ukrainian).
3. Parasyuk M.V. The influence of digital technologies on civil law. *Legal scientific electronic journal*. 2022. № 9. P. 201-204 (in Ukrainian).
4. Slipchenko S.O. Some issues of contractual regulation of civil relations. *Actual problems of private law: the contract as a legal form of regulation of private relations: scientific-practical materials. conf., dedicate. 95th anniversary of the birth of Dr. Jurid. of Science, Prof., Member-Cor. Academy of Sciences of the Ukrainian SSR V.P. Maslova* (Kharkiv, February 17, 2017). Kharkiv: Pravo. 2017. P. 53-55 (in Ukrainian).
5. Michurin E.O. Public contract on the "Internet" network and amendments to the legislation on digital content. *University Scientific Notes*. 2023. № 5(95). P. 4-13 (in Ukrainian).
6. Michurin, E. O. Virtual goods: features and characteristics. *Law Forum*. 2021. №68(3), P. 67–73. URL: <http://doi.org/10.5281/zenodo.5075696> (in Ukrainian).
7. Kanzafarova I. S. Protection of intellectual property rights in the conditions of globalization: peculiarities and problems. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/26207/1/82-84.pdf> (in Ukrainian).

The article was received by the editors 18.10.2023

The article is recommended for printing 18.11.2023